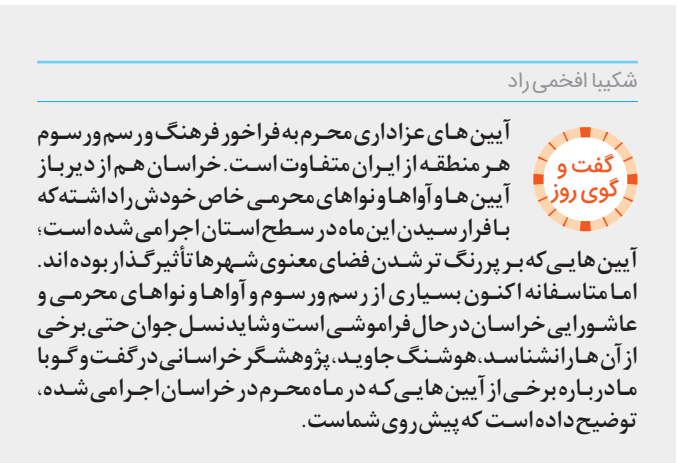

روایت واقعه کربلا در آواها و نواهای محرمی خراسان

گفت وگو با هوشنگ جاوید درباره آیین هایی که محرم های گذشته در استان اجرا می شد

شکبیا افخمی راد

گفت و گوی روز

آیین های عزاداری محرم به فراخور فرهنگ و رسم و رسوم هر منطقه از ایران متفاوت است. خراسان هم از دیرباز آیین ها و آواها و نواهای محرمی خاص خودش را داشته که باقرار سیدن این ماه در سطح استان اجرا می شده است؛ آیین هایی که بر پررنگ تر شدن فضای معنوی شهرها تأثیرگذار بوده اند. اما متأسفانه اکنون بسیاری از رسم و رسوم و آواها و نواهای محرمی و عاشورایی خراسان در حال فراموشی است و شاید نسل جوان حتی برخی از آن ها را نشناسد. هوشنگ جاوید، پژوهشگر خراسانی در گفت وگوبا مادر باره برخی از آیین هایی که در ماه محرم در خراسان اجرا می شده، توضیح داده است که پیش روی شماست.

● چاووش خوانی در محرم به گفته هوشنگ جاوید، آیین ها و آواهای محرمی دیگر به آن شکل گذشته که دارای زیبایی و معنویت خاصی بود، اجرانمی شود و برخی از آیین آیین ها به طور کلی از بین رفته است.

جاوید از چاووش خوانی در محرم به عنوان یکی از رسومی یاد می کند که در سال های اخیر اجرای آن کم رنگ شده است. او درباره این آیین توضیح می دهد: از آنجایی که در دوره قاجار تا زمان پهلوی دوم، جمعیت زیادی در کشور بی سواد بودند و بسیاری از مردم با تقویم آشنایی نداشتند، دیواسه روز پیش از محرم، گره چاووش خوانان به خیابان های آمدند و با پرچم ها و آواهای زیبای خود، فرارسیدن این ماه را به مردم اعلام می کردند.

اوبیان می کند: در گذشته رسم دیگری هم برای اعلام فرارسیدن محرم اجرا می شد. در این رسم، کودکان با طبل و علم به طرف هیئت ها راه می افتادند. در طول مسیر هم یک نفر برایشان چاووشی می خواند یا یکی از خود کودکان طبل می نواخت و بچه های دیگر پشت سرش نوحه های کودکانه می خواندند. به این ترتیب، مردم متوجه می شدند که این کودکان برای برپایی هیئت کمک می خواهند، آیینی که دیگر برچیده شده است؛ چون الان دولت و شهرداری ها به هیئت ها کمک می کنند و برخی مردم شاید در قالب نذر در برپایی هیئت ها سهیم شوند.

این پژوهشگر درباره دیگر رسومی که در گذشته در منطقه خراسان اجرا می شد، نیز توضیح می دهد: در خراسان، مرثیه خوانی ها و مصیبت خوانی ها به گونه های مختلفی اجرا می شده است. ما مرثیه های کردی، ترکی و فارسی با گویش های خاص و همچنین دوبیتی های عاشورایی فراوانی در خراسان داریم که جزو افتخارات فرهنگ شفاهی مادر ایران محسوب می شود.

می داد دسته ها همچنان که برای امام حسین ^(ع) عزاداری می کنند. سلام دادن به امام رضا ^(ع) به عنوان صاحب اصلی عزادر خراسان را از یاد نمی برند. به گفته وی، مسئولان فرهنگی استان به دو آیین توجه جدی نکرده و در ثبت ملی یا حتی ثبت جهانی آن ها اهمال کرده اند؛ یکی سلام دادن به امام رضا ^(ع) در موقعیت های خاص و دیگری نقاره زنی. دیگری آن را برگزار می کردند:

نقاره زنی بارگاه امام هشتم ^(ع)، پرچم صوتی ویژه جهان شیعه است اما به آن توجهی نشده است که البته امیدوارم متولیان فرهنگی از جمله مدیرعامل موسسه آفرینش های هنری استان قدس رضوی، بتوانند اقدام مثبتی در این زمینه انجام دهند. این پژوهشگر درباره مراسم شام غریبان در خراسان نیز بیان می کند: شام غریبان در محله های مختلف شهر اجرا می شد. مراسمی چون شمع گردانی، هفت منبر و... نیز از آیین های این ایام بودند. به گفته او در آیین چهل منبر، زنان به ۴۰ منبر مختلف مراجع و حاجت خواهی می کردند.

● اجرای آواهای محرمی توسط بخشی ها جاوید درباره اجرای آواها و نواهای محرمی توسط بخشی های خراسان نیز می گوید: فقط بخشی های مذهبی

مراسم چاووش خوانی در ماه محرم

اجازه داشتند با دوتار خود در محرم، برنامه اجرا کنند و آن هایی که مذهبی نبودند، نمی توانستند این کار را انجام دهند. به گفته این پژوهشگر، براساس آدابی که در فرهنگ بخشی های کرمانج وجود داشته است، بخشی ها کاسه دوتار را به بالا و سر دسته آن را به پایین از دیوار آویزان می کردند. پارچه ای سیاه هم به دسته دوتار می بستند تا نشان دهند که دوتار عزادار شده است.

اوبیان می کند: در آواهای بخشی های ترک، آواز و مقامی به اسم «آواز تاندر» داریم، به معنی چوبی که داخل تنور قرار می گیرد که به همان دوتار اشاره می کند. در متن آن، دوتار نواز از دوتار خودش می پرسد: «ای چوب چرا به صدار می آیی و چرا زاری می کنی؟» چوب نیز پاسخ می دهد: «من همان چوبی هستم که عصای موسی ^(ع) و گهواره علی اصغر ^(ع) از آن ساخته شد و حالا هم در

عزای امام حسین ^(ع) به تو کمک می کنم»، این پژوهشگر یادآوری می کند: آواز دیگری نیز به نام «زارانچی»، وجود دارد که درباره توسل به ائمه اطهار ^(ع) برای بیان حاجات و آرزوهاست. این مقام الان هم اجرا می شود، ولی جایگاه و فلسفه اصلی خودش را از دست داده است.

او درباره اجرای مرثیه ها توسط بخشی ها نیز توضیح می دهد: برخی بخشی های مذهبی، مرثیه نامه های مکتوب را جلوی خود می گذاشتند و اجرا می کردند. آخرین فرد این اجرا کنندگان هم

نگارستان

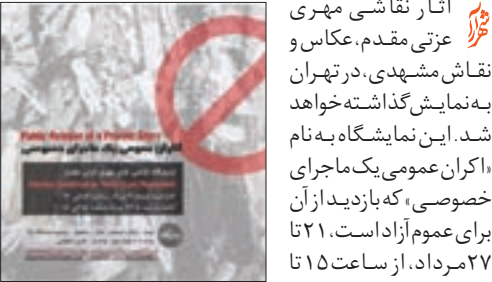
برگزاری «سایه» در «روند»

نمایشگاهی نقاشی به نام «سایه» از ۲۱ مرداد تا ۲۲ شهریور، از ساعت ۱۸ تا ۲۲ در نگارخانه روند واقع در خیابان ارشاد ۶ بین هجرت ۸ و پلاک ۷۲ برگزار می شود. در این نمایشگاه، آثار مرجان براتی، حمید حلیمی، امیر راحتی، فاطمه عطاریاشی، نویدرضا

علیزاده، مهلاقراری، آمنه مهربان، طاهر موسوی، نوشین نقشه کش، پریسانیری، حجت نیکروش و امیرمهدی وثوق به نمایش گذاشته می شود.

نمایش آثار هنر مند مشهدی در پایتخت

آثار نقاشی مهری عزتی مقدم، عکاس و نقاش مشهدی، در تهران به نمایش گذاشته خواهد شد. این نمایشگاه به نام «اکران عمومی یک ماجرای خصوصی»، که بازدید از آن برای عموم آزاد است، تا ۲۷ مرداد، از ساعت ۱۵ تا ۱۸ در نگارخانه انتظامی تهران برگزار خواهد شد.

اخبار هنری مشهد

اکران «نیش» در پاتوق فیلم مشهد

پاتوق فیلم مشهد از سری برنامه های خود به اکران فیلم سینمایی «نیش»، به کارگردانی سید مهدی رضازاده و تهیه کنندگی مهدی مسگران، می پردازد. این پاتوق سینمایی که هر هفته همراه با جلسه نقد و بررسی و گفت وگو، به همت انجمن تهیه کنندگان فیلم مشهد برگزار می شود، امروز شنبه ۲۲ مرداد، ساعت ۱۶، در سالن شماره ۲ پردیس سینمایی هویزه برگزار می شود. در فیلم سینمایی «نیش»، رضا توکلی، منصور خاکی، رضا صابری و آریتا رتا کاشوند نقش می آفرینند.

نمایش «دوزیست» در سینماهای مشهد

فیلم سینمایی «دوزیست» به کارگردانی برزو نیک نژاد از ۲۰ مرداد در سینماهای مشهد به اکران درآمده است. این فیلم، تولید سال ۹۸ است که در بخش سودای سیمیرغ سی و هشتمین دوره جشنواره فیلم فجر حضور داشت. در «دوزیست»، بازیگرانی چون جواد عزتی، هادی حجازی فر، ستاره پسیانی، مجید نوروزی، الهام اخوان، سعید پورصمیمی، مانی حقیقی و پژمان جمشیدی نقش بازی می کنند.

انتشار ۲ کتاب بازیگری از بازیگر تئاتر مشهد

انتشارات محقق دو کتاب از عباس رثایی، بازیگر، کارگردان و مدرس تئاتر را منتشر کرد. کتاب «نگاه» شامل چکیده ای از نکات آموزشی برای بازیگری است و کتاب «کلاهاری» نیز به ۱۴۹ نکته درباره آنچه یک بازیگر تئاتر باید بداند، اشاره می کند. عباس رثایی، کتاب را به دکتر محمد علی لطفی مقدم رضا صابری، تقدیم کرده است. روز گذشته کتاب های «نگاه» و «کلاهاری» در حالی در سینما هویزه رونمایی شد که محمد رضا مروارید، از مفاخر ادبی و خلیل عطار، رسیسی، از نویسندگان و پژوهشگران مشهدی و نیز رضا صابری و مختار سرابی، از هنرمندان تئاتر کشور، به همراه جمعی از هنرمندان در این برنامه حضور داشتند. همچنین در این نشست، عباس رثایی نمایشنامه ای از محمد چرمشیر را خوانش کرد.

انتشار کتاب «بی گناهان» اثر نویسنده مشهدی

انتشارات جام زرین، مجموعه «بی گناهان» را که شامل فیلم نامه های کوتاه احسان روحی، نمایشنامه نویس و فیلم نامه نویس مشهدی است، منتشر کرد. این مجموعه شامل سه فیلم نامه کوتاه «سگدونی»، «خانه شیشه ای» و «استخراج» است که به زودی خانم دولتشاهی آن ها را در قالب فیلم های کوتاه پویانمایی تولید می کند. این سه اثر متفاوت با نگاه هم زیستی شهری انسان و حیوانات خانگی و در حمایت از حیوانات نگاشته شده است و به زودی در کتاب فروشی های سراسر کشور در دسترس عموم قرار خواهد گرفت.